वयत्वेन सदय चीयमानतया तस्यास्तथाभू तत्वम् ।

करुणविप्रलम्भ पु० शृङ्गाररसभेदे । शृङ्गारमुक्त्वा" सा०द० उक्तं यथा

"विप्रलम्भोऽथ सम्भोग इत्येष द्विविधो मतः । तत्र यत्र तु रतिः प्रकृष्टा नाभीष्टमुपैति विप्रलम्भोऽसौ । अभीष्टं नायकं नायिकां वा । स च पूर्व्वरागमान-प्रवासकरुणात्मकश्चतुर्द्धा स्यात्" ।

करुणानिधि पु० करुणा निधीयतेऽत्र नि+धा-आधारे कि उप०स० । करुणाधारे दयायुक्ते करुणानिधानादयो-प्यत्र । [यस्य ; अत्यन्तकरुणायुक्ते ।

करुणापर त्रि० करुणायां परः आसक्तः करुणा परा वा

करुणामय त्रि० करुणा+प्राचुर्य्ये मयट् । प्रचुरकरुणावति "काकुत्स्थं करुणामयं गुणनिधिम्, विप्रप्रियं धार्मिकम्" महाना०स्त्रियां ङीप् करुणामयी ।

करुणिन् त्रि० करुणाऽस्त्यस्य सुखा०इनि । कृपायुक्ते स्त्रियां ङीप् । सिद्धे सुखादिग्रहणम् ठनादिनिवृत्त्यर्थमिति सि०कौ० । तेन सुखादिभ्यो न मतुप् । आर्षे तु क्वचि-दिष्यते ।

करुत्थाम पु० तुर्वसुवंश्ये दुष्मन्तपुत्रभेदे । "तुर्वसोश्च सुतो-वह्निरित्युपक्रम्य "दुष्मन्तस्य तु दायादः करुत्थामः प्रजे-श्वरः "हरिवं०३वृअ० ।

करुन्धम पु०तुर्वसुवंश्ये त्रैसानोः पुत्रे नृपभेदे । "करुन्ध-मस्तु त्रैसानोर्मरुत्तस्तस्य चात्मजः" हरिवं०३२अ० ।

करुम पु०पिशाचभेदे । ये शालाः परिनृत्यन्ति सायं गर्दभ-नादिनः । कुसूला ये च कुक्षिलाः ककुभाः करुमाः स्रिमाः । तानोषधे ! त्वं गन्धेन विषूचीनान् विनाशय" अथ०८,६,१० ।

करू स्त्री कृ-हिंसायाम् ऊ । १कर्त्तने । "चतुर्दश वा आसां करूकराणि"शत०ब्रा०२२,३,४,१० । कर्मणि ऊ । २कृत्ते च ।"वामं देवः करूलती"ऋ०४,३०,२४ । "करूलती कृत्तदन्तः" भा०पृषो०दन्तस्य लतादेशः पूष्णोभग्नदन्तत्वेन तथात्वम् ।

करूष पु० कृ-ऊषन् । १देशभेदे यस्याधिपतिर्दन्तवक्रः "एष महान् वशे कृत्वा कुरूंश्च सह सोमकैः । चेदि-काशिकरूषांश्च कुरुलक्ष्मीं वहिष्यति" भा०आ०१२३ अ० । "शिशुपालः सहसुतः करूषाधिपतिस्तथा" भा० स०४अ० । करूषाणां जनपदानां राजा अण् तद्राजत्वात् बहुषु तस्य लुक् । करूषाः तद्राजेषु "दन्तवक्रः करूषश्च करभोमेघवाहनः"भा०स०१३अ० । एकत्वेऽपि लुक् आर्षः । अस्य तालव्यमध्यताऽपि भर्गादिगणे तथापाठात् ततो भर्गा०स्त्रियां न तद्राजप्रत्ययस्य लुक्" सि० कौ० ।

करूषज पु० करूषदेशे जायते जन-ड । दन्तवक्रे नृपभेदे "ताविहाथ पुनर्जातौ शिशुपालकरूषजौ" भा० आ०७. १०,३० । तौ जयविजयौ विष्णोःपार्षदौ ।

करूषाधिपति पु०६त० । दन्तवक्रे नृपे । "काश्मीरराजो-गोनर्दः करूषाधिपतिस्तथा" हरिवं० ९ । करूषाधिपा-दयोऽप्यत्र ।

करेऽट पु०करे अटति अट-अच् अलुक् स० । नखे त्रिका०

करेऽटव्या स्त्री करेऽटनं व्ययति व्ये-ड टाप् । धनच्छूप क्षिणि त्रिका० । [ख्याते खगे । अमरः ।

करेटु पु० केन मस्तकेन रेटति रेट-कु । (कर्कटिया) इति

करेणु पु०कृ-एणु(नु)के मस्तके रेणुरस्य वा । १गजे अमरः । "त्रस्तः समस्तजनहासकरः करेणोः" माघः । उत्-क्षिप्तगात्रः स्म विडम्बयन्नभः-करेणुरारोहयते निषादि-नम्" माघः "स्वातन्त्र्यमुज्ज्वलमवाप करेणुराजः"माघः । २कर्णिकारवृक्षे विश्वः । ३गजस्त्रियां स्त्री अमरः ।" ग-जाय गण्डूषजलं करेणुः"कुमा० । "करेणुभिर्दन्तमृणा-लभङ्गाः" रघुः । करेणुदुग्धगुणाश्च सुश्रुते "अश्वायाश्चैव नार्य्याश्च करेणूनाञ्च यत् पयः । तत्त्वनेकौषधिरसप्रसादं प्राणदं गुरु । मधुरं पिच्छिलं शीतं स्निग्धं श्ल-क्ष्णं मृदु स्मृतम्"सामान्यत उक्ता । "हस्तिन्याः मधुरं वृष्यं कषायानुरसं गुरु । स्निग्धं स्थैर्य्यकरं शीतं च-क्षुष्यं बलवर्द्धनम्" उक्ताः । "करेणुः सबहुक्षीरा कन्दे-न गजरूपिणी । हस्तिकर्णपलाशस्य तुल्यपर्णा द्विपर्णि-नी"सुश्रुतोक्तलक्षणायाम् ४ओषधौ स्त्री तदुत्पत्तिकालश्च तत्रैवोक्तः । "करेणुस्तत्र कन्या च छत्रातिच्छत्रके तथा । गोलोमी चाजलोमी च महती श्रावणी तथा । वसन्ते कृष्णसर्पाख्यो गोलोमी च प्रतायते" स्वार्थे कन् करेणु काप्यत्र स्त्री । रायमुकुटस्तु करेणूशब्दं दीर्घान्तं पठित्वा हस्तिनि पुंस्त्रीत्याह ।

करेणुभू पु० करेणौ भवति भू-क्विप् । १हस्तिशास्त्रप्रवर्त्तके पालकाव्यमुनौ हेमच० । २हस्तिजातमात्रे त्रि० ।

करेणुमती स्त्री नकुलस्य भार्याभेदे । "नकुलस्तु चैद्यां करे-णुमतीं भार्यामुदावहत्तस्यां पुत्रं निरमित्रं नामाजनयत्" भा० आ० ९५ अ० ।

करेणुसुत पु० ६त० ! पालकाव्ये मुनौ त्रिका० ।